

SÁGVÁRI BENCE¹

Szabad az idő, de kinek?

Szabadidő és szabadidőtípusok
a magyar fiatalok körében

Absztrakt

A magyar fiatalok saját maguk által bevallott szabadideje az elmúlt másfél évtizedben a kutatások alapján szinte változatlan: 3-4 óra a hétköznapiakon, és alig több mint hét óra a hétvégéken. Az adatok mélyére nézve azt látjuk, hogy az eloszlás alsó kétharmada tizenhat év alatt egyetlen órányit sem mozdult, miközben a gyorsulásról és az állandó időhiányról szóló közbeszéd egyre hangosabb lett, a mindennapi élet ritmusát pedig alapvetően írta át a közösségi média és az okoseszközök. A tanulmány a magyar ifjúságkutatás négy hullámának (2008, 2012, 2020, 2024) adatain vizsgálja, hogy mit látunk a felszín mozdulatlansága mögött. Az eredmények azt mutatják, hogy a hétköznapi szabadidő lényegében a munkaerőpiaci helyzet és az életszakasz tükrképe, a hétvégi viszont már jóval inkább a társadalmi pozíció egészét, az iskolázottságot, az anyagi helyzetet és a lakóhelyet képezi le. Az előzőre inkább tekinthetünk úgy, mint maradékidőre, míg az utóbbi a megélt szabadidő, ami hierarchikusan szervezett. Az is egyértelműen kimutatható, hogy a felnőtté válás átmenetében pedig nem az önállósodás, hanem a gyermekvállalás jelenti a valódi törést. A nemek közötti különbségek ugyanakkor az óraszámok szintjén láthatatlanok, ami valójában nem a különbség hiányát jelenti, hanem azt, hogy az nem a mennyiségben, hanem máshol keresendő. A tanulmány második része a szabadidő szerkezetét vizsgálja, abból a bourdieu-i feltevésből kiindulva, hogy a társadalmilag releváns információt nem az egyes tevékenységek, hanem az együttjárásuk hordozza. A látens osztályelemzéssel azonosított típusok részben a társas keret, részben a domináns tevékenységek mentén rendeződnek, és egy tőlük független mérőeszközzön, a kulturális és szórakozóhelyek látogatásán is megjelennek. A képernyők köré szerveződő szabadidő ugyanakkor egyáltalán

¹ Kutatóprofesszor, egyetemi docens. ELTE Társadalomtudományi Kutatóközpont; Budapesti Corvinus Egyetem.

nem jelent (csak) otthon ülést, a legszélesebb szabadidős „repertoárral” rendelkező csoport pedig a magaskultúra és a populáris szórakozás terepeit egyaránt bejárja.

Kulcsszavak: szabadidő, ifjúságkutatás, időfelhasználás, látens osztályelemzés, kulturális fogyasztás, társadalmi egyenlőtlenség

Bevezetés

1973-ban jelent meg egy német meseíró, Michael Ende *Momo* című könyve, amelyet évtizedekig gyerekkönyvként olvastak. A történetben szürke öltönyös urak érkeznek egy déli nagyvárosba, kinyitják ólomszínű aktatáskájukat, és kiszámolják, hogy az emberek mennyi időt pazaroltak el az életük során. Ezt először Fusi úrnál, a fodrásznál kezdik, és nála a leltár tételei a következők: a barátnőnél töltött esték, a beteg édesanya ápolása, a kanári, a mozi, az éneklés, a könyvolvasás. Az öltönyös urak javaslata, hogy dolgozzon gyorsabban, beszélgessen kevesebbet, és hagyjon el mindent, ami fölösleges – az így megtakarított idő kamatostul térül majd meg. Fusi úr belemegy, de sajnos a megtakarított időt soha nem kapja vissza.²

Három évtizeddel később nagyjából ugyanezt fogalmazta meg a német szociológus, Hartmut Rosa,³ aki szerint a modernitás alapszerkezete a társadalmi gyorsulás, amelynek paradoxona, hogy az emberek rendelkezésére álló időt megtakarítani hivatott eszközök sokasodása valójában nem szabadidőt termel, hanem időhiányt. A modern társadalom csak dinamikus stabilizáció révén maradhat fenn: állandó növekedésre, gyorsításra és „innovációs sűrítésre” van szükség. Ebben a közegben pedig aki megáll, nem egy helyben, hanem valójában visszafelé halad a mozgólépcsőn. A mesében megjelenő szürke urak nem a munkaidőhöz nyúlnak. Fusi úr addig is dolgozott és ezután is fog. Amit elvesznek tőle, az kivétel nélkül a munkáján kívül esik: az esték, a mozi, az éneklés, a beteg édesanya. A szabadidő azért is a gyorsulás elsődleges terepe, mert ez az egyetlen olyan idő, aminek nincs intézményes védelme: nem áll mögötte szerződés, munkarend vagy jogszabály, csak a maradék elve. Ez pedig azt is jelenti, hogy annak a tükre, ami az életben nem kötelező.

A modern társadalmakban közös élménnyé vált a hajszoltság és a folyamatos időhiány érzése, ugyanakkor a legtöbb időmérleg-vizsgálat azt mutatja, hogy valójában az emberek rendelkezésére álló szabadidő az elmúlt évtizedekben összességében meglepően állandónak bizonyult,⁴ és ez alól a magyarországi trendek sem kivételek.⁵ Mindez azt jelenti, hogy a technológia jelentette gyorsító erő nem az

² Ende (1973) 2025.

³ Rosa 2015.

⁴ Gershuny 2005; Wajcman 2015.

⁵ Központi Statisztikai Hivatal 2025.

órák számát, hanem azok sűrűségét és „felszabdaltságát”, és ehhez kapcsolódóan a felette érzett és gyakorolt kontrollt változtatta meg.

A magyarországi nagymintás ifjúságkutatások 2000 óta immáron hét hullámban vizsgálták a 15–29 éves (2024-től kezdődően pedig a 15–34 éves) korosztály szabadidejét és életmódját. Ha csak a rendelkezésre álló szabadidőt vesszük alapul, akkor kevés olyan társadalmi jelenség van, amelyről ilyen hosszú, többé-kevésbé összehasonlítható idősor áll rendelkezésre, és kevés olyan, amelyről ennyi vizsgálat után is bizonytalanok az alapállítások. Ugyanakkor ez sem véletlen, mert a szabadidő mennyiségével foglalkozó nemzetközi kutatási eredmények sem igazán jutottak konszenzusra. Ennek oka jórészt módszertani eredetű, hiszen a személyes percepciók, a retrospektív becslések, illetve a naplós és újabban a szoftveres mérések ugyanannak a jelenségnek csupán bizonyos részeleleit képesek vizsgálni.

A tanulmány a fenti feltevésekből indult ki, és célja az alábbi három téma körüljárása. (1) Egyrészt bemutatja, hogyan alakult a rendelkezésre álló szabadidő mennyisége a 2008 és 2024 közötti négy hullámban, és ebből milyen trendek olvashatók ki. (2) Másrészt megvizsgálja, miként oszlik meg a szabadidő a fiatalok különböző csoportjai között, kik azok, akiknek feltűnően kevés, illetve feltűnően sok szabadideje van. (3) Harmadrészt pedig a 2024-es adatbázison azt elemzi, hogy milyen tipikus mintázatokba rendeződik a szabadidő eltöltése, és ezek a mintázatok megjelennek-e egy tőlük független mérőeszközön, a kulturális és szórakozóhelyek látogatásában is.

Előzmények

A négyévente megismételt magyarországi ifjúságkutatások adatbázisait felhasználva a szabadidő kutatásának immáron több mint két évtizedes hagyománya világos ívet rajzol ki. A 2000-ben készült, első adatfelvételtől kiderült, hogy a szabadidő mennyiségét leginkább az életkor határozza meg. Ezt követően több hullámon keresztül a szabadidővel kapcsolatban az egyik jellegzetes megállapítása az volt az elemzéseknek, hogy „a szabadidő fogalma sem teljesen egyértelmű: tapasztalataink szerint a szabadidővel jórészt a tétlenséget azonosították a 15–29 évesek”.⁶ Nagy Ádám⁷ a 2012-es adatokon mutatta ki az internetezés és a televíziózás helycseréjét, és fogalmazta meg, hogy a magyar fiatalok időfelhasználására a maradékidő-szemlélet jellemző: nem „szabadidős”, hanem „képernyő-társadalom” írja le őket. Fekete Mariann és Tibori Tímea⁸ a 2016-os adatokon vezették be a „szabadidő-szentháromság” (internet, televízió, barátok) fogalmát és az „e-idő”

⁶ Bauer 2011.

⁷ Nagy 2013.

⁸ Fekete–Tibori 2018.

koncepcióját, amely a munka, a pihenés és a szórakozás határainak elmosódását ragadja meg. Majd pár évvel később Fekete Mariann⁹ trendfejezete lett az egyik legátfogóbb feldolgozás, amely bemutatta a hétvégi szabadidő járvány alatti visszaesését, illetve a „kulturális praxiscsoportok” hármas szerkezetét. A kultúra-fogyasztásra fókuszálva Fekete Mariann és Prazsák Gergő¹⁰ megalkották a mindennapi és a szimbolikus kultúra többváltozós statisztikai elemzését, majd ez alapján azonosították a fiatalok 44 százalékát kitevő „kulturálisan szegények” csoportját. Ehhez kapcsolódik Tóth Péter¹¹ elemzése, aki pedig azt mutatta ki, hogy 2016-os adatok alapján a fiatalok közel negyede a kultúra közvetítésére szolgáló helyszínek egyikét sem látogatta.

Ennek a kutatási hagyománynak két sajátossága van. Egyrészt a tanulmányok gyakran csak szinteket közöltek és elemeztek: bemutatták, hogy átlagosan hány óra szabadidő jellemzi az egyes ifjúsági csoportokat, illetve hogy a megkérdezettek közül hányan járnak színházba, moziba vagy éppen hányan sportolnak. Másrészt ezeket a tevékenységeket többnyire egymástól függetlenül kezelték. Ez az elemzés ezért két ponton próbál továbblépni. Az átlagok mögé néz, mert ahogy a következő részben látni fogjuk, a szabadidő esetében az átlag könnyen félrevezető lehet: attól, hogy elmozdul, még a fiatalok többségénél ez nem biztos, hogy valódi változást jelent. És a tevékenységeket nem külön-külön, hanem együttjárásukban vizsgálja, abból a feltevésből kiindulva, hogy a szabadidő nem elszigetelt döntések halmaza, hanem egy adott élethelyzethez, társas környezethez és erőforráskészlethez illeszkedő mintázat. Bourdieu¹² óta a szabadidő-szociológia egyik központi állítása, hogy a társadalmilag releváns információt nem az egyes tevékenységek, hanem az együttjárásuk hordozza. Ez a tanulmány is ebben a szelvényben íródott.

A szabadidő mennyisége

A rendelkezésre álló szabadidő változása (2008–2024)

A szabadidő mennyiségére vonatkozó kérdés négy hullámban (2008-ban, 2012-ben, 2020-ban és 2024-ben) szerepelt egész órákban mérve, így a hosszú távú összehasonlítás erre a tizenhat éves időszakra végezhető el. A hétköznapokra vonatkozó kérdés szövege az évek során lényegében változatlan maradt. A kérdés mindvégig arra vonatkozott, hogy a fiataloknak mennyi szabadideje marad „a munka, tanulás, háztartási és ház körüli munkák elvégzése után”. A megfogalmazás egyetlen ponton változott: 2020-tól „egy átlagos napon” helyett „egy átlagos hét-

⁹ Fekete 2022.

¹⁰ Fekete–Prazsák 2014.

¹¹ Tóth 2018.

¹² Bourdieu 2010.

köznapon” szerepel, azaz a korábbi megfogalmazás miatt – bár volt ezt követően egy, csak a hétvégére vonatkozó kérdés – a válaszadók akár a hétvégeket is belevehették a becslésbe. Ennek mértékéről azonban nem lehet információnk.

A hétvégére vonatkozó kérdés 2020-ban szintén átalakult. Itt a korábbi, teljes hétvégére vonatkozó megfogalmazás helyébe az egyetlen hétvégi napra kérdező, a hétköznapival azonos szerkezetű változat került. Fontos, hogy a 2020-as és a 2024-es adatok esetében (ahol a kérdés szó szerint azonos volt) a két hullám között mért különbség módszertanilag legitim módon is valós változást tükröz. 2020 előtt azonban kis számban előfordultak 48 órás értékek a válaszokban. Ezeket az „egész hétvégén szabad vagyok” típusú válaszokat 24 órára kódoltam át, ezzel az adatminőségi kompromisszummal teremtve meg a trendelemzés lehetőségét.

A fenti módszertani korlátokat az elemzési stratégia is figyelembe veszi.¹³ Mivel a kérdésfeltevés apró eltérései elsősorban a bevallott óraszámok szintjét mozgíthatják el, a hangsúly elsősorban azokon a mutatókon lesz, amelyekre ez nem hat. Ilyen az eloszlás alakja, a medián, illetve a társadalmi csoportok közötti különbségek. A szabadidő esetében megfigyelhető képzeletbeli olló nyílása vagy záródása akkor is értelmezhető, ha annak mértéke két adatfelvételi hullám között kissé eltolódott, hiszen joggal feltételezhetjük, hogy az ilyen hatás minden csoportot azonos irányba mozdit el.

A tanulmány bevezetőjében említett gyorsuláselméletnek van egy közvetlenül ellenőrizhető következménye. Ha elfogadjuk azt az állítást, hogy a modern élet valóban felgyorsult, és ha a technikai gyorsulás nem időt szabadít fel, hanem valójában időhiányt hoz létre, akkor ennek a rendelkezésre álló szabadidő mennyiségében is valamilyen formában meg kell mutatkoznia.

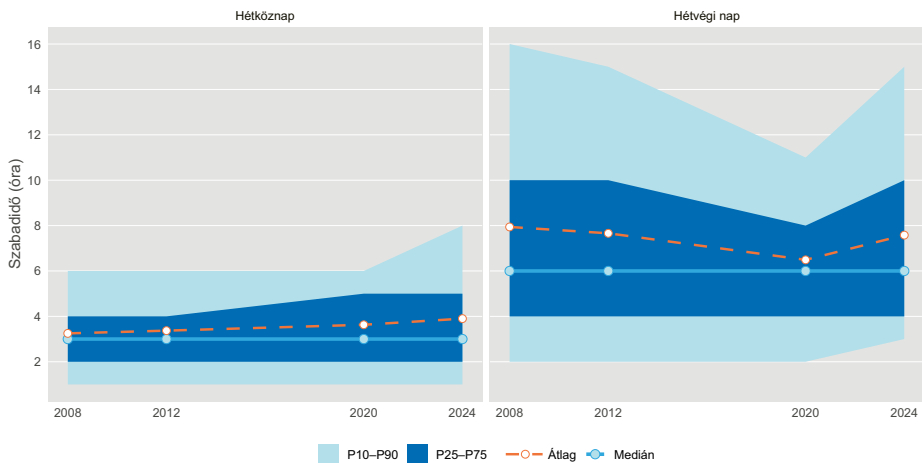
A magyar ifjúságkutatás 2008 és 2024 közötti (négy hullámra vonatkozó) adatai egy több mint másfél évtizedes, valójában inkább a változatlanságról szóló trendet tükröznek. E szerint a magyar fiatalok többségének szabadideje – vagy legalábbis ennek óraszámában meghatározott szubjektív percepciója – nem változott. Egy tipikus (tehát a mediánhoz tartozó) fiatal 2008-ban is, 2024-ben is három óra szabadidőről számolt be egy átlagos hétköznapon. Sőt, nemcsak a középtérték (medián) állandó, hanem az eloszlás alsó negyedét jelölő érték mindvégig két óra, az alsó tizedé pedig egy óra maradt. Az eloszlás alsó kétharmada tizenhat év alatt tehát egyetlen órányt sem mozgult.

¹³ A 2008 és 2024 közötti közvetlen összehasonlításhoz még egy további módszertani megjegyzés kívánczik. Ez önmagában nem befolyásolja a hosszú távú trendek elemzését, de mindenképpen érdemes megemlíteni. A négy hullám ugyanis nem teljesen egyenrangú, mert a kérdésre válaszolók száma 7890 (2008) és 2782 (2024) között változott. A súlyok szórása pedig 0,062-ről (2008) 0,398-ra (2024) nőtt, vagyis hatszorosára. Ez azonban egy olyan jelenség, amely a reprezentatív, főleg fiatalokat vizsgáló közvélemény-kutatások világában ma már egyre inkább jellemző, és egyelőre nem igazán ismert az ellenszere.

1. ábra: A szabadidő mennyiségének alapmutatói 2008 és 2024 között

	2008	2012	2020	2024
Hétköznap – átlag	3,25	3,37	3,63	3,90
Hétköznap – medián	3	3	3	3
Hétköznap – alsó negyed határa (P25)	2	2	2	2
Hétköznap – felső tized határa (P90)	6	6	6	8

Hétfélig nap – átlag	7,94	7,66	6,49	7,58
Hétfélig nap – medián	6	6	6	6
Hétfélig nap – alsó negyed határa (P25)	4	4	4	4
Hétfélig nap – felső tized határa (P90)	16	15	11	15

Forrás: Magyar Fiatalok 2008–2024 kutatás, saját számítás (súlyozott adatok)

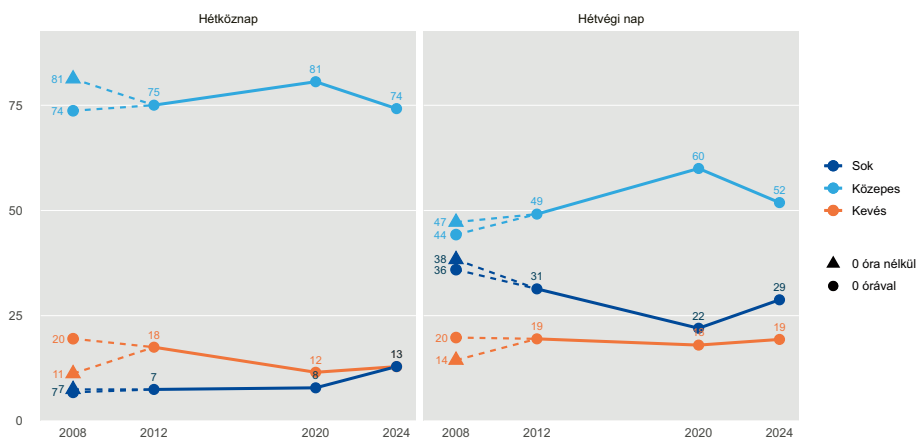
Az 1. ábra alapján az egész órában mért, becsült óraszámok viszonylag durva képet adnak, és éppen ezért érdemes az elemzést egy másik metszetben is elvégezni. Ehhez hétköznapra és hétvégére külön definiált küszöbmutatók alapján három kategóriát (kevés, közepes és sok szabadidő) hoztam létre, amelyeknek részletes elemzése tovább árnyalhatja a szabadidő mennyiségének változását (vagy változatlanságát).

A kevés és sok szabadidővel rendelkező csoportok határait a hétköznapokra és a hétvégére külön-külön határoztam meg, hiszen valójában az emberek többségénél a hétvégi szabadidő szintje jóval magasabb, és ugyanaz az óráhatár ott egészen mást jelentene. Emiatt hétköznap a két óránál kevesebb, illetve a hat óránál több szabadidőt tekintettem szélső helyzetnek, hétvégén pedig a négy óránál kevesebbet és a nyolc óránál többet. Ez a transzformáció azért is célravezető, mert az így

kialakított csoportok nagysága naptípusonként hasonló: hétköznap a fiatalok 13-13 százaléka, hétvégén 19, illetve 29 százaléka tartozik ide, ami miatt az erre épülő magyarázó modell együtthatói is jobban összehasonlíthatók lesznek.

Az eredmények bemutatásánál van egy fontos módszertani probléma, amit feltétlenül szükséges megemlíteni: a 2008-as adatfelvétélben a „nulla óra szabadidő” válasz értékcímkeje „nem tudja” volt, azaz ugyanaz a kód jelölte azt, hogy valakinek egyáltalán nincs szabadideje, és azt is, hogy nem tudott vagy nem akart válaszolni a kérdésre. A 2008-as kiindulóérték emiatt kétféleképpen is kiszámolható attól függően, hogy a nulla órás válaszokat érvényesnek tekintjük-e. Az alábbi ábra ezért mindkét lehetőséget feltünteti: a kör a nulla órás válaszokkal együtt számolt értéket, a háromszög a nélkülik számoltat jelöli, és a két lehetséges kezdőpontból egyaránt szaggatott vonal vezet a 2012-es adathoz. Onnantól viszont, mivel 2012-től már minden hullámban külön kód jelölte a „nem tudja” választ, az idősor egységes, és ilyen módszertani problémák nem merülnek fel.

2. ábra: A kevés, közepes és sok szabadidővel rendelkezők arányának változása 2008 és 2024 között¹⁴ (%)

Forrás: Magyar Fiatalok 2008–2024 kutatás, saját számítás (súlyozott adatok)

¹⁴ Hétköznap: kevés < 2 óra, sok > 6 óra. Hétvégi nap: kevés < 4 óra, sok > 8 óra. A 2008-as adatbázisban 0 óra értékcímkeje „nt” volt, ezért a 2008-as bázis kétféleképpen számolható. A háromszög a nullák nélküli értéket jelöli; a szaggatott vonalak mindkét lehetséges kiindulópontot összekötik a 2012-es értékkel.

A hétköznapiakra vonatkozó „kevés szabadidővel rendelkezők” aránya 2008-ban a számítási döntéstől függően 20 vagy 11 százalék, és a két érték közötti 9 százalékpontos rés önmagában nagyobb, mint az azt követő tizenhat év teljes elmozdulása. Ha a nullákat is beszámítjuk, akkor úgy tűnik, mintha az időszegények aránya 20-ról 13 százalékra csökkent volna; ha viszont nem, akkor kismértékben, 11-ről 13 százalékra emelkedett. Ugyanabból az adatból tehát két, egymással ellentétes irányú történet olvasható ki, és pusztán a rendelkezésre álló információ alapján nem dönthető el, melyik a helyes.

A napi hat óránál több szabadidőről beszámoló aránya 2008-ban mindkét számítási módon nagyjából 7 százalék volt (ami logikus is, hiszen a nullák kizárása az eloszlás alját érinti, nem a tetejét). Innen indulva a görbe 2012-ben és 2020-ban is 8 százalék körül maradt, majd 2024-re közel 13 százalékra ugrott. Ez, a lényegében megkétszereződő arány semmilyen módszertani feltevéstől nem függ, és pontosan egybevág az 1. ábra üzenetével: a vizsgált másfél évtizedben az egyetlen egyértelmű elmozdulás az eloszlás felső tartományának „megvastagodása”.¹⁵

A hétvégi panelen (jobb oldal) ugyanez a bizonytalanság megismétlődik, csak kisebb léptékben. A 2008-as „kevés” arány a számítási döntéstől függően 20 vagy 14 százalék, a „közepes” és a „sok” kategóriában viszont mindössze 2-3 százalékpont a különbség (44 kontra 47, illetve 36 kontra 38 százalék), vagyis a nullák kérdése a hétvégén is kizárólag az eloszlás alját érinti, a felső tartomány itt is érzéketlen rá. A hétvégi idősor tartalma azonban élesen eltér a hétköznapiétól. Miközben hétköznapi a felső kategória „hízott”, hétvégén éppen fordítva történt: a nyolc óránál több szabadidőről beszámoló aránya 2008-ban még 36, 2012-ben 31, 2020-ban mindössze 22, 2024-ben pedig 29 százalék. A veszteséget a középső sáv „nyelte el”, amely 44-ről 52 százalékra bővült, míg az alsó kategória gyakorlatilag meg sem mozdult (20; 19,5; 18; majd 19,4 százalék). A hétvégi szabadidő tehát nem tűnt el, hanem összehúzódott: kevesebben számolnak be kiugróan hosszú hétvégi szabadidőről, és többen kerülnek a közepes sávba. Ebből a mozgásból viszont csak az utolsó szakasz egyértelmű. A hétvégi kérdés mértékegysége ugyanis megváltozott: 2008-ban és 2012-ben a válaszadók egy része az egész hétvégére adta meg az óraszámot, 2020-tól viszont a kérdés kifejezetten egyetlen hétvégi napra vonatkozik. Ez a felső kategóriát felfelé torzítja a két korai hullámban, mégpedig ismeretlen mértékben, ezért a 2008 és 2024 közötti 7 százalékpontos esést nem

¹⁵ Érdemes ugyanakkor a szaggatott vonalon túl is végigkövetni az alsó kategóriát, mert a bizonytalanság nem korlátozódik a 2008-as pontra. A hétköznapi „kevés” arány 2012 és 2020 között 18-ról 12 százalékra, tehát 6 százalékpontot esett. Ugyanebben az időszakban azonban a kifejezetten nulla órát jelentők aránya 8,7-ről 3 százalékra csökkent, ami önmagában 5,7 pont, vagyis a teljes csökkenés több mint kilenctizede egyetlen válaszkategóriából származik, és éppen abból, amelynek jelentése hullámról hullámra a leginkább ingadozik. Az „időszegények” görbéje ezért lényegében a „nullát mondók” görbéje: így könnyen lehet, hogy nem azt méri, hányan élnek szabadidő nélkül, hanem inkább azt, hogy az adott felvételben mennyire volt kézenfekvő nullát mondani.

lehet egyértelmű viselkedési változásként értelmezni. Ami tisztán összehasonlítható, az a 2020 és 2024 közötti szakasz: ott a felső kategória 22-ről 29 százalékra emelkedett, a középső pedig 60-ról 52-re csökkent, vagyis a járványidőszakban bekövetkezett összehúzódas után a hétfélig eloszlás újra szétnyílt.

Mindebből három következtetés adódik, amelyek közül kettőt kellőképpen alátámasztanak az adatok, a harmadik pedig nehezen eldönthető ezek alapján. A (1) hétköznapi felső kategória aránya a vizsgált időszakban megközelítőleg megkétszereződött (7-ről 13 százalékra), azaz jóval többen vannak azok, akik kifejezetten sok szabadidőről számoltak be. Ez az egyetlen olyan elmozdulás az egész elemzésben, amely semmilyen módszertani feltevéstől nem függ. (2) A hétfélig eloszlás a 2020-as mélypont után visszarendeződött, de nem tért vissza a korábbi szintre: a felső kategória 22-ről 29 százalékra emelkedett, ami továbbra is elmarad a 2012-es 31 és a 2008-as 36 százaléktól. Az, hogy ez az elmaradás valós csökkenés-e vagy a hétfélig kérdés mértékegységváltásának a maradványa, a rendelkezésre álló adatokból nem dönthető el, ezért a hétféligéről legfeljebb annyi állítható biztosan, hogy 2020 és 2024 között a hosszú hétfélig szabadidő újra bővült. Ugyanakkor (3) nem állítható semmi biztos a másik szélső kategória, azaz az időszegények arányának 2008 és 2024 közötti alakulásáról: hétköznapi a 2012 és 2024 közötti szakaszon inkább csökkenő tendencia látszik (18-ről 13 százalékra), a hétféligén viszont még ez sem, ott az alsó kategória három hullámon át gyakorlatilag mozdulatlan. A változás egyáltalán nem látványos, és a hétköznapi csökkenés nagy része is a nulla órás cella zsugorodásából ered.

Mi határozza meg a szabadidő mértékét?

„Időszegények” és „időgazdagok”

Az eddigiekből kiderült, hogy a szabadidő mennyiségének átlaga alapján kevés információhoz jutunk, mert a változás az eloszlás két szélén zajlik. Kézenfekvő tehát külön megvizsgálni, hogy kik kerülnek a két szélső csoportba, azaz kiknek marad feltűnően kevés és kiknek feltűnően sok szabadidejük. Erre a kérdésre két, egymással párhuzamos logisztikus regressziós modellt hoztam létre naptípusonként: az egyik azt magyarázza, ki tartozik az „időszegények” (keves szabadidő), a másik azt, ki az „időgazdagok” (sok szabadidő) csoportjaiba. (A két kategória küszöbértékei azonosak a korábban bemutatottakkal.) A modellek eredményei esélyhányadosok, ahol az egynél nagyobb érték a referenciakategóriához képest nagyobb, egynél kisebb érték kisebb esélyt jelent a vizsgált csoportba kerülésre.

A modellekbe hét háttérváltozó került: a nem, a korcsoport, a településtípus, az iskolai végzettség, a szubjektív anyagi helyzet, a gazdasági aktivitás, valamint egy ötfokú életszakasz-változó, amely a háztartás összetételéből jött létre. Ez utóbbi azt rögzíti, hogy a fiatal a szülői háztartásban él-e még, van-e partnere, és van-e

(vele élő) gyereke. Erre azért volt szükség, mert a felnőtté válás átmenete a szabadidő szempontjából valószínűsíthetően az egyik legfontosabb választóvonal, és ezt önmagában az életkor nem képes lefedni.¹⁶

Az együtthatók részletes bemutatása előtt érdemes egy pillantást vetni az alábbi táblázatra, amely azt mutatja meg, hogy melyik háttérváltozó mennyiben járul hozzá a szabadidős kategóriák magyarázatához.

1. táblázat: A háttérváltozók együttes hatása a szabadidő két végletére, 2024¹⁷

Háttérváltozó	Hétköznap		Hétféje	
	Kevés (< 2 óra)	Sok (> 6 óra)	Kevés (< 4 óra)	Sok (> 8 óra)
Iskolai végzettség	2,3	20,3 ***	14,8 ***	25,4 ***
Életszakasz	6,5 ***	2,6 *	14,2 ***	2,6 *
Gazdasági aktivitás	1,5	16,5 ***	12,1 ***	0,5
Anyagi helyzet	2,8	1,2	12,1 ***	18,4 ***
Településtípus	4,8 **	1,0	10,1 ***	3,4 *
Korcsoport	0,1	0,9	1,8	4,8 **
Nem	0,1	0,5	0,5	3,0

Forrás: saját szerkesztés

Az 1. táblázat legfontosabb üzenete nem az egyes cellákban, hanem az oszlopok közötti különbségben van. Eszerint a hétköznapi szabadidő két szélső kategóriáját mindössze két-két változó magyarázza: a keveset az életszakasz és a településtípus, míg a sokat az iskolai végzettség és a gazdasági aktivitás (és kismértékben az életszakasz). Az anyagi helyzetnek, amely az egyik legfontosabb egyenlőtlenségi dimenzió, a hétköznapiakra vonatkozóan nincsen hatása. A hétféje szabadidőre vonatkozó oszlopokban ezzel szemben szinte mindegyik háttérváltozó szignifikáns hatással bír: az „időszegény” kategóriát hét változóból öt magyarázza szignifikánsan, az „időgazdagot” három, és az anyagi helyzetet és az iskolai végzettséget fontossága alapján mindkettőnél a lista elején találjuk.

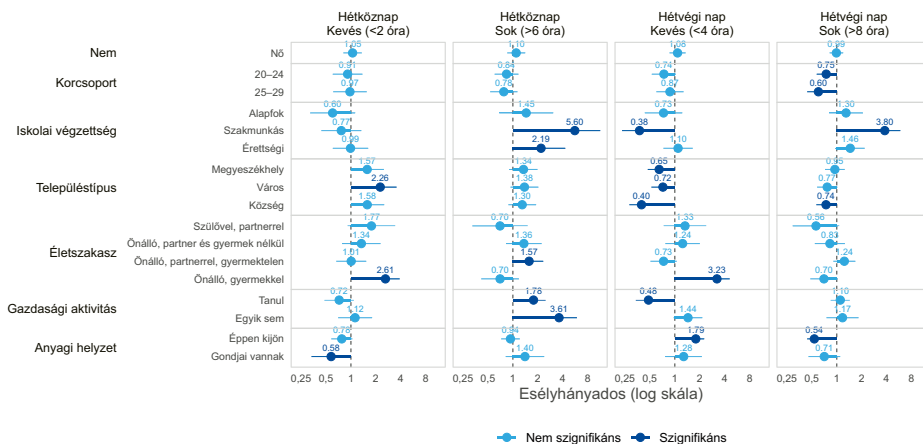
A szabadidő eloszlása hétköznap az összes megkérdezett fiatal esetében meglepően „lapos”. Hogy valakinek mennyi ideje marad egy átlagos hétköznapon, azt jóformán az dönti el, hogy dolgozik-e, illetve milyen élethelyzetben van. Hétfévén viszont a szabadidő mennyisége már azon is nagymértékben múlik, hogy ki az illető, milyen a végzettsége, az anyagi helyzete, és hol lakik. Ezt leginkább úgy interpretálhatjuk, hogy a hétköznapiokban a szabadidő a munkaerőpiaci helyzet (munkaidő) egyfajta közvetlen tükröképe, a hétféje szabadidő viszont már egy

¹⁶ A modellhez fontos statisztikai adalék az is, hogy a magyarázó változók között nincsen túlzott együttmozgás: a korrigált kollinearitási mutatók (GVIF) egyike sem éri el az 1,25-öt.

¹⁷ Súlyozott F-próbák eredményei. Bázis: $n_{2024(\text{hétköznap})} = 2782$; $n_{2024(\text{hétféje nap})} = 2702$. *** $p < 0,001$; ** $p < 0,01$; * $p < 0,05$

jóval komplexebb társadalmi pozíció leképeződése. Ez a kettősség megfeleltethető a maradékidő és a megélt szabadidő közötti fogalmi különbségtételnek is: míg az előbbi leginkább abból keletkezik, hogy valaki nem dolgozik, az utóbbi viszont sok esetben abból, hogy valaki megengedheti magának, hogy ne dolgozzon.

3. ábra: Az „időszegény” és az „időgazdag” csoportba tartozás esélyhányadosai, 2024¹⁸

Forrás: Magyar Fiatalok 2008–2024 kutatás, saját számítás (súlyozott adatok)

Áttérve a konkrét esélyhányadosok értelmezésére (3. ábra) azt látjuk, hogy azok, akik önálló háztartásban élnek a gyermekükkel, a szülői háztartásban élőkhez képest 2,61-szeres eséllyel tartoznak a hétköznapi és 3,23-szoros eséllyel a hétvégi (szabad) időszegények közé. Ezzel szemben azok, akik szintén elhagyták a szülői házat és párkapcsolatban élnek, de gyermekük még nincs, hétköznapi 1,57-szeres eséllyel tartoznak a (szabad)időgazdagok közé. A szülői házból való elköltözés és az önállósodás önmagában tehát nem kerül szabadidőbe, az igazi törés mindkét naptípus esetében – nem meglepő módon – akkor következik be, amikor a fiataloknak gyereke születik.

A fentiekből az is következik, hogy az életszakasz mellett az életkornak önmagában alig marad szerepe: a korcsoport hatása három oszlopban sem szignifikáns. Az életkor tehát nem magyaráz semmit azon túl, amit az életszakasz megragad: a szabadidőt nem az évek száma, hanem a családalapítás szabja meg. Egyetlen kivétel a hétvégi „sok szabadidő”, ahol a lejtő megmarad (a 20–24 évesek 0,75-szörös,

¹⁸ Súlyozott logisztikus regressziós modellek, 95 százalékos konfidenciaintervallum. Referenciák: férfi, 15–19 éves, budapesti, diplomás, jól kijön, dolgozik, szülői háztartásban él partner nélkül. A vastag pálca az 1-es referenciaértéktől a becslült értékig fut; a vékony vonal a konfidenciaintervallum.

a 25–29 évesek 0,6-szoros eséllyel időgazdagok a 15–19 évesekhez képest), tehát a középiskolából való kilépés is csökkenti a rendelkezésre álló szabadidőt.

A „sok szabadidő” modelljeit két változó uralja a hétköznapiakon: az iskolai végzettség és a gazdasági aktivitás. Fontos, hogy az előbbi hatása nem lineáris. A legmagasabb értéket nem az alapfoknál, hanem a szakmunkás végzettségűeknél találjuk. Mivel a modellben a referenciakategória a diplomás végzettség, ezt úgy interpretálhatjuk, hogy a szakmunkás végzettségűekhez képest a diplomásoknak töredék esélye van csak az igazán sok szabadidőre. A szakmunkásokra hétvégén is jóval kevésbé jellemző az időszegénység (0,38) és egyértelműen ők azok, akik a legnagyobb eséllyel (3,8) rendelkeznek nyolc órát meghaladó szabadidővel. Ennek a diplomás-szakmunkás „szakadéknak” a magyarázata bizonyára sokrétű, és itt most csak a két csoport által végzett munka domináns jellegét érdemes megemlíteni. A szakmunkás végzettséggel betöltött állásokat jóval gyakrabban jellemzi a kötött munkaidő, így a munka kevésbé folyik bele az esti és hétvégi órákba, míg a diplomás munkakörökben, főleg a home office térnyerésével, ez jóval gyakrabban jellemző. Az alapfokú végzettség esetében az esélyhányados azért nem szignifikáns, mert a 15–29 évesek körében ez jórészt azt jelenti, hogy az illető még tanul, amit a gazdasági aktivitás változója már megragad.

A gazdasági aktivitás hatása elsősorban a hétköznapiakra korlátozódik, viszont ott erős: a sem nem tanuló, sem nem dolgozó fiatalok 3,61-szeres, a tanulók 1,78-szoros eséllyel tartoznak a hétköznapi kifejezetten sok szabadidővel rendelkezők közé. Hétvégén viszont már csak az időszegénységre hat: a tanulók feleakkora eséllyel kerülnek ide (0,48), a felső kategóriában viszont nem különböznek.

Az anyagi helyzet együttes hatása csak a hétvégén szignifikáns, hétköznapi egyetlen kontraszt tér el, az anyagi gondokkal küzdőké (0,58), akik meglepő módon ritkábban időszegények – ez azonban a változó egészének hatását nem teszi szignifikánssá. A mintázat ráadásul megint nem lineáris. Az „éppen kijönnek a jövedelmükből” csoport 1,79-szeres eséllyel tartozik a hétvégi időszegények és mindössze 0,54-szeres eséllyel az időgazdagok közé, vagyis kétoldali szorítás alatt áll. Az anyagi gondokkal küzdőknél az irány hasonló, de az összefüggés nem szignifikáns, ami részben a kisebb esetszámnak tulajdonítható. A hétvégi időhiány tehát nem egyszerűen a szegénységet követi, hanem leginkább azt a réteget sújtja, amely még kijön a jövedelméből, de láthatóan csak úgy, ha (az adatok mögé gondolva a valóságot) a hétvégéjét is feláldozza érte.

A településtípus hatása is komplex képet mutat, ahol nem lehet egyértelmű trendekről beszélni. A hétköznapiakon esetében csupán annyi látszik, hogy a budapestiekhez képest a városban élők több mint kétszeres eséllyel időszegények. Ami azonban szembeűnő a hétvégi napokon, hogy minden településtípusra – de főleg a községekben élőkre – igaz (Budapesttel összehasonlítva), hogy a hétvégi napokon kevés szabadidővel rendelkeznek – tehát Budapesten mindenhol kevésbé jellemző az „időszegénység”.

Összefoglalásképpen a négy modell alapján az alábbi három állítást lehet megfogalmazni: (1) Az első, hogy a hétköznapi és a hétvégi szabadidő eltérő logikát követ: a hétköznapit a munka és az élethelyzet, a hétvégit a társadalmi pozíció szabja meg. (2) A második, hogy a felnőtté válás átmenetében nem az önállósodás, hanem a gyermekvállalás jelenti a törést a szabadidő szerkezetében. A gyermekkel élő fiatalok mind a hétköznapokon, mind a hétvégéken két-háromszor nagyobb eséllyel tartoznak a (szabad)időszegény csoportba. (3) A harmadik, hogy a sok szabadidő nem a hátrányos helyzet, hanem sok esetben a kötött munkaidő kísérője: a diplomásoknak van a legkisebb, a szakmunkásoknak pedig a legnagyobb esélyük a kifejezetten sok szabadidőre.

Végül érdemes kiemelni azt is, amit nem látunk elsőre a táblázatban: a nem egyetlen modellben sem jelenik meg szignifikáns háttérváltozóként. A szabadidő mennyiségének nemek szerinti különbsége tehát 2024-ben sem az átlagokban, sem az eloszlás szélein nem mutatható ki. Ez ugyanakkor nem zárja ki, hogy a szabadidő tartalmában és minőségében továbbra is jelentős különbségek legyenek, csak azt jelzi, hogy az óraszámok szintjén nincsenek eltérések férfiak és nők között.

A szabadidő szerkezetének változása

A szabadidős tevékenységekre vonatkozó konkrét kérdések 2000 óta szerepelnek a kérdőívben, de részben amiatt, hogy a digitalizációval alapvetően változtak meg a szabadidő eltöltésének lehetőségei, illetve a kérdőívben ennek mérésére használt kérdések formátuma, a hosszú távú trendek elemzése itt nem lehetséges. Az itt bemutatott eredmények egy olyan kérdéssorra adott válaszokon alapulnak, amelyben a fiataloknak a felkínált tizenhárom lehetőség közül kellett legfeljebb hármat kiválasztaniuk, amelyek a leggyakrabban jellemzik (külön a hétköznapokra és a hétvégékre vonatkozóan) a szabadidő eltöltését. Ez a kérdés ebben a formában számos előnnyel bír (pl. kiküszöböli azt a problémát, hogy valaki túl kevés vagy túl sok választ jelöl meg), ugyanakkor problémát is jelent. Mivel a válaszadó legfeljebb három tevékenységet nevezhet meg, ezek a tételek egymás rovására szerepelnek. Ha valaki a barátait említi, azzal egyúttal nem említi mászt. Az egyes tételek gyakorisága ezért nem független egymástól: ha csak tételszinten elemezzük az adatokat, akkor olyan válaszokat feltételezünk önállóan, amelyek matematikailag összekapcsolódnak. Ha egy új tétel kerül a listára, a régiek gyakorisága szinte automatikusan csökken anélkül, hogy a valóságban bármi történt volna. (Ezért nem lehetséges a hosszú távú trendek módszertanilag legitim elemzése.)

A válaszok egymástól független elemzése ellen egy további elméleti megfontolás szól. A szabadidő nem tevékenységek halmaza, hanem egy rendszer: a fiatalok nem külön-külön döntenek arról, hogy sportolnak-e és olvasnak-e, hanem egy adott élethelyzethez, kapcsolati környezethez és erőforráskészlethez illeszkedő

mintázatot alakítanak ki. Mint arra már korábban utaltam, Bourdieu óta a szabadidő-szociológia központi állítása, hogy a tevékenységek együttjárása – nem pedig önmagában az egyes tevékenységek – hordozzák a társadalmi információt.

Ebben a fejezetben ezért nem arra fókuszálok, hogy mit csinálnak a fiatalok, hanem arra, hogy milyen tevékenységek járnak együtt, és ezek alapján milyen tipikus szabadidő-szerkezetek rajzolódnak ki.

Az eredmények értelmezéséhez további megjegyzés, hogy a felhasznált kérdés nem a szabadidő eltöltésének objektív naplója, hanem egy szubjektív percepció. Ebben az értelemben az itt bemutatásra kerülő csoportok főleg azt mutatják meg, hogy a megkérdezett fiatalok leginkább melyik szabadidős tevékenységekkel azonosították magukat. Tehát ez egyfajta szabadidő-eltöltési önkép, ami csak nagyon közvetetten kapcsolható a fiatalok valós szabadidős időméréséhez.

Mi változott 2020 és 2024 között?

Az első és legfontosabb eredmény, hogy a 2000 és 2024 közötti időszak nem mutat jelentős elmozdulást az egyes tevékenységek között. A barátokkal való szabadidőtöltést 2020-ban még csak egy kérdés mérte, ez azonban 2024-ben kiegészült a „barátokkal, online” válaszlehetőséggel. Emiatt a tételes összehasonlítás a két adatbázis között nem lehetséges. A többi elem esetében megemlíteném a család szerepének változása (hétköznapiakon 7, hétvégeken pedig 3 százalékpontos csökkenés), illetve a némileg elnagyolt „tévé, videó, zene” (+7,7 százalék), „számítógép, telefon, görgetés” (-5,2 százalék és -4,7 százalék) kategóriák változása, valamint az olvasók arányának hétvégi növekedése (+4,3 százalék). Ezek azonban nem feltétlenül valós változások, mivel a „barátokkal” kategória kettéválása sokaknál önmagában szűkítette a válaszlehetőségeket (mivel nőtt a válaszlehetőségek száma, de továbbra is legfeljebb három tevékenységet lehetett választani).

2. táblázat: A szabadidős tevékenységek említési aránya naptípus és hullám szerint¹⁹
(15–29 évesek, súlyozott %)

Tevékenység	Hétköznapi			Hétvégi nap		
	2020	2024	Δ	2020	2024	Δ
Barátokkal, személyesen	42,9	41,8	-1,1	49,6	45,9	-3,7
Barátokkal, online	–	28,1	–	–	18,5	–
Családdal	47,4	40,4	-7,0	53,4	50,4	-3,0

¹⁹ Súlyozott adatok. Bázis: $n_{2020[\text{hétköznapi}]} = 1984$; $n_{2020[\text{hétvégi nap}]} = 1977$; $n_{2024[\text{hétköznapi}]} = 854$; $n_{2024[\text{hétvégi nap}]} = 857$. A válaszadók több (max. három) tevékenységet is jelölhettek, ezért az oszlopok összege meghaladja a 100 százalékot. A „Δ” oszlop a 2024-es és a 2020-as arány különbsége, százalékpontban. A kérdőívben szereplő „zenél, fest, tárgyat készít” és „online/digitális tartalmat hoz létre” itemeket „alkotói tevékenységként” összevontan vizsgáljuk. A két tevékenység miközben nagyon mást takar, de a gyökerük közös (~alkotás). Erre az összevonásra az alacsony elemszámok miatt van szükség a szegmentációhoz.

Tevékenység	Hétköznap			Hétféle nap		
	2020	2024	Δ	2020	2024	Δ
Tévé, videó, zene	28,7	36,5	+7,7	28,9	28,8	-0,0
Számítógép, telefon, görgetés	21,0	15,8	-5,2	17,7	13,0	-4,7
Játék (konzol, gép)	11,8	12,5	+0,7	10,9	11,5	+0,7
Olvasás	16,3	15,9	-0,4	12,4	16,6	+4,3
Sport	9,7	8,4	-1,3	8,4	9,4	+1,0
Kirándulás, túrázás	12,2	8,8	-3,4	21,3	21,5	+0,1
Alkotó tevékenység	6,2	6,4	+0,1	5,4	6,2	+0,7
Semmi különös	16,2	11,7	-4,5	11,7	11,7	-0,0

Forrás: Magyar Fiatalok 2020 és 2024 kutatás, saját számítás (súlyozott adatok)

Szabadidős minták alapján létrehozott csoportok

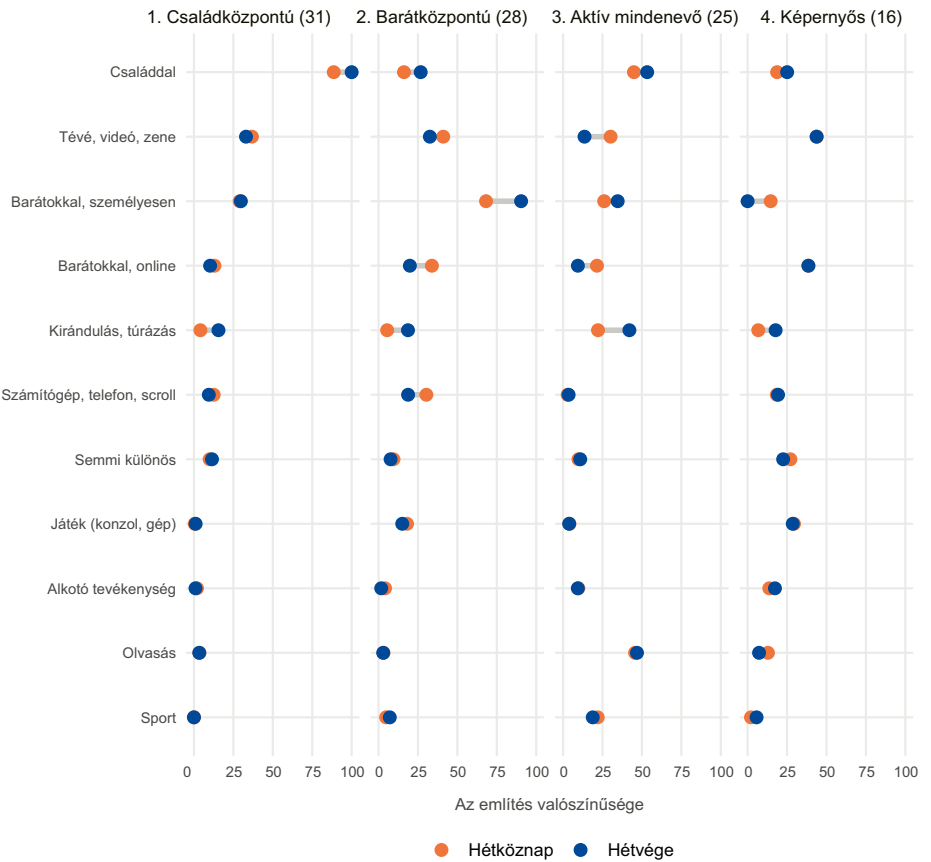
Annak érdekében, hogy a szabadidő eltöltésének szerkezetét komplex módon lehessen megragadni, látens klaszterelemzést (*latent cluster analysis*, LCA) alkalmaztam. Ez a módszer jól működik az összetartozó, bináris itemeket tartalmazó kérdéssorokon. Abból indul ki, hogy a válaszok között megfigyelhető szabályszerűségek (például a családot említők ritkábban említenek barátokat) nem véletlenek, hanem egyetlen, közvetlenül nem mérhető csoportosító változóra vezethetők vissza. A hagyományos klaszterező eljárásokhoz képest a csoportok számát nem kell előre meghatározni, és ahelyett, hogy mindenkit egyetlen csoportba sorolna be a modell, mindenkihez tagsági valószínűségek tartoznak, és a besorolás ezek közül a legnagyobbat veszi alapul. Tehát ez egy olyan adatredukációs eljárás, ami nem azt állítja, hogy csak az itt meghatározott csoportok léteznek a valóságban, hanem azt, hogy a modell adatain ezeket „találta meg”, majd pedig mindenkit abba a csoportba sorolt, amelyikhez a legközelebb áll. Emiatt önmagában ezek a csoportok is heterogének lehetnek, ami a részletes jellemzésükkor látható is lesz.

Továbbá érdemes még egyszer megemlíteni, hogy mivel a kérdésben legfeljebb három választ lehetett megjelölni, ezért az itt bemutatott típusok azt írják le, mi került be valakinél a három leggyakoribb elfoglaltság közé, és nem azt, hogy összességében milyen tevékenységek jellemzik a szabadidejét.

Első próbálkozásként külön modellt készítettem a hétköznapokra és a hétvégékre. Ezekből az látszott, hogy egyéni szinten a két naptípus között nincs alapvető eltérés. A hétköznapokon domináns tevékenységek többnyire a hétvégén is azok lesznek, illetve a hétvégékre nem sikerült önállóan egy stabil, LCA-alapú klasszifikációt létrehozni. A tanulmányban ezért egyetlen, összevont modellt mutatok be, amely nem tesz különbséget a hétköznap és a hétvége között. Az illesz-

kedési mutatók (BIC és entrópia R^2) és a koherens interpretáció lehetőségét szem előtt tartva, egy négycsoportos klasszifikáció tűnt a legoptimálisabb modellnek. Ezek jellemzőit a 4. ábra mutatja, a szubjektív szabadidő-mennyiségüket pedig a 3. táblázat, illetve további adalékokkal szolgálhat a demográfiai profiljaikat részletesen bemutató táblázat a tanulmány mellékletében.

4. ábra: A hétköznapi szabadidő-eltöltés típusai²⁰ (%)

Forrás: saját szerkesztés

²⁰ Minél hosszabb a szürke vonal, annál élesebben különül el a hétvége.

3. táblázat: A hétköznapi és hétvégi szabadidő a heti ritmus típusai szerint²¹

Típus	Hétköznapi				
	Átlag	Medián	Kevés (%)	Közepes (%)	Sok (%)
1. Családközpontú	4,09	3	20,5	61,2	18,3
2. Barátközpontú	3,68	3	19,9	69,8	10,2
3. Aktív mindenevő	3,22	3	15,4	79,8	4,8
4. Képernyős	3,91	3	7,3	80,9	11,8
Teljes minta	3,72	3	17,0	71,5	11,5

Típus	Hétvégi nap				
	Átlag	Medián	Kevés (%)	Közepes (%)	Sok (%)
1. Családközpontú	7,53	6	25,8	42,2	32,0
2. Barátközpontú	9,01	8	13,6	49,5	36,8
3. Aktív mindenevő	6,67	6	27,4	52,3	20,3
4. Képernyős	6,70	5	29,5	46,6	24,0
Teljes minta	7,62	6	23,2	47,5	29,3

Forrás: Magyar Fiatalok 2024 kutatás, saját számítás (súlyozott adatok)

A négy csoportot elnevezéseik alapján két nagyobb részre oszthatjuk. Az első két csoport közös ismérve, hogy elsődleges csoportképző tényezők a társas kapcsolataik jellege, ezen belül pedig a család vagy a barátok dominanciája. A másik két csoportot ugyanakkor a fő (leggyakoribb) tevékenységeik határozzák meg: létezik egy inkább nem technológia-központú aktív csoport, illetve egy képernyők köré szerveződő csoport.

Családközpontú (31 százalék)

A „családközpontú” szabadidős csoport legfontosabb ismérve (ahogy a neve is mutatja), hogy a szabadidő eltöltése esetükben alapvetően családi körben történik. Számarányát tekintve is ez a legnagyobb csoport (a teljes minta 31 százaléka), emiatt nagyfokú belső heterogenitással rendelkezik. Egyértelműen a családalapítás utáni életszakaszban lévők alkotják a csoport többségét: 42 százalékuk él önálló háztartásban gyermekkel (átlag: 19,3), 37 százalékuk 30–34 éves, és 73 százalékuk dolgozik. Ez a legmagasabb foglalkoztatási arány a négy csoport között. Területileg a városok és a községek felé tolódnak (37,6, illetve 35,2 százalék), viszont

²¹ M = átlagos szabadidő (óra), Mdn = medián. „Kevés” = hétköznapi kevesebb mint 2 óra, hétvégén kevesebb mint 4 óra; „Sok” = hétköznapi több mint 6 óra, hétvégén több mint 8 óra; „Közepes” az e két küszöb közötti tartomány. A típusok a hétköznapi és hétvégi tevékenységekre együtt becsült látens osztályelemzésből (LCA) származnak. A számítás a nullaórás válaszokat is tartalmazza.

kisebbséggel élnek Budapesten (10,5 százalék, az átlag 18,9 százalékaival szemben).

Másfelől viszont ez a csoport hordozza a legtöbb társadalmi hátrányt – még ha nem is a nélkülözők alkotják a többséget. Az anyagi gondokkal küzdők aránya itt 11,4 százalék (a teljes minta átlaga: 6,7) és a sem nem tanulók, sem nem dolgozók aránya is közel 13 százalék (átlag: 7,1). A csoport – méretéből is fakadóan – tehát belülről polarizált: nagy többsége dolgozik, de itt találunk egy olyan számottevő csoportot is, amely kiszorult a munkaerőpiacról. Az alapfokú végzettségűek 51 százalékos aránya pedig (más csoportokkal ellentétben) itt valódi hátrányt jelöl, hiszen a csoport kétharmada elmúlt 25 éves, emiatt esetükben az alacsony végzettség már nem csupán egy átmeneti állapotnak tekinthető. A csoport átlagos szabadideje hétköznapiakon átlagosan négy óra, hétvégén pedig hét és fél óra.

Barátközpontú (28 százalék)

A másik nagyobb csoport az előzővel ellentétben a fiataloké, akiknél a szabadidő eltöltése a barátokkal való együttléteket jelenti. A 15–19 évesek aránya itt 39 százalék (a teljes minta arányának közel kétszerese), míg 30–34 éveseké csupán csak 19 százalék. Ebből következően közel háromnegyedük (72 százalék) még a szüleivel él partner nélkül, harmaduk (36 százalék) még tanul, és mindössze 3 százalékuk él önálló háztartásban, gyermekkel. Egy további érdekes adat: ez a „legfőképpen” csoport is, 62 százalékos férfiaránnyal.

Az iskolázottságra vonatkozó adatot az esetükben nem érdemes önállóan értelmezni. Az alapfokúak 54 százalékos és a felsőfokúak 6 százalékos aránya itt nem társadalmi hátrányt jelez, hanem azt, hogy a csoport nagy része még nem fejezte be a tanulmányait, azaz a végzettség ebben az életkorban még nem lezárt kategória. Anyagi helyzetük az átlag körüli. A „barátközpontú” típus tehát elsősorban életkori, nem társadalmi képződmény: az a jellegzetes szabadidő-szerkezet, amely a szülői háztartásban élő, még iskolába járó fiatalokat jellemzi. A rendelkezésükre álló átlagos szabadidő hétköznapiakon 3,7 óra, míg hétvégén kilenc óra – ami a legmagasabb érték a négy csoport közül.

Aktív mindenevő (25 százalék)

Ennek a csoportnak a jellegzetessége abban rejlik, hogy a szabadidő eltöltése itt leginkább a család, a kirándulás/túrázás, illetve az olvasás háromszögében zajlik. Ez utóbbi kiemelkedő jelentőségű a csoport életében. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy más tevékenységek itt nem jelennek meg – például átlag feletti a sportolók aránya is. És a következő fejezetben látni fogjuk, hogy ez a csoport az egyes szabadidős helyszínek látogatásában is kifejezetten aktív. Ugyanakkor itt alig találunk olyanokat, akik a „számítógépezik, telefonozik” válaszlehetőséget adták meg. A demográfiai profil legerősebb ismérve az iskolai végzettség: a felsőfokú végzettségűek aránya esetükben 39 százalék, ami a teljes minta 19 százalékos ér-

tékének több mint kétszerese, miközben az alapfokúaké alig 21 százalék (átlag: 42). A kulturális törésvonal ennek a csoportnak az esetében a legélesebb. Ehhez társul a leginkább stabil anyagi helyzet is: mindössze 2,6 százalékuknak vannak anyagi gondjaik (átlag: 6,7), és 69 százalékuk jön ki jól a jövedelméből, továbbá itt a legalacsonyabb az inaktívak aránya. Enyhe női túlsúly jellemzi őket (59 százalék). Életszakasz szerint a partnerrel, gyermek nélkül élők vannak felülreprezentálva (24 százalék), életkorban pedig a húszas éveik közepén és a harmincas éveik elején járók, azaz egyértelműen már egy „érettebb” csoportról beszélhetünk. Ez pedig a rendelkezésükre álló szabadidő mennyiségében is tetten érhető, hiszen hétköznap 3,22, hétvégén pedig 6,67 óra az átlagos szabadidejük. Összességében ez egy aktív és magas kulturális tőkével jellemezhető csoport, akiknek átlagban a legkevesebb szabadidő áll rendelkezésükre, de azt változatosan képesek kitölteni.

Képernyős (16 százalék)

A „képernyős” csoport tagjainak közös ismérve, hogy legnagyobb arányban választották a „tévét, videót, zene”, illetve barátokkal való online időtöltést. Náluk a legalacsonyabb a családdal töltött szabadidő, átlag feletti a számítógép/telefon és a videójáték (számítógépen vagy játékkonzolon keresztül). Szintén fontos ismérvük, hogy ebben a csoportban a legmagasabb (25 százalék körüli) azok aránya, akik megjelölték a „semmi különös” válaszlehetőséget (is). Fontos ugyanakkor, ez az egyetlen típus, amelyet nem elsősorban az életkor és nem egy jellegzetes életszakasz határoz meg. A négy korcsoport aránya a csoporton belül szinte tökéletesen oszlik el (21,7; 23,7; 26,6; 27,9 százalék), vagyis a képernyő köré szerveződő szabadidő nem a fiatalabbak sajátossága: a harmincas évek elején járók között ugyanolyan gyakori, mint a tizenévesek között. Ami megkülönbözteti őket, az a lakóhely és a háztartás. Minden harmadik tagja a csoportnak budapesti (31,6 százalék, szemben a teljes minta 18,9 százalékával), és miközben magas (58 százalék) a még szülőkkel élők aránya, egyben itt a leggyakoribb, hogy valaki önálló háztartásban, egyedül él (10,9 százalék a 7,1 százalékos átlaggal szemben). A csoport anyagi helyzete inkább átlag alatti: az „éppen kijön” válasz aránya 41,2 százalék (átlag: 30,8), a „jól kijön” válaszá pedig itt a legalacsonyabb (de összességében még így is magas), 52,6 százalék. Iskolai végzettségük szintén átlagos. Az átlagos szabadidő mértéke szintén „középen” helyezkedik el, sem nem túl alacsony, sem nem túl magas.

Ki hol tölti a szabadidejét?

A kutatás kérdőíve tizenöt kulturális és szórakozóhely látogatási gyakoriságát mérte. Ebben a részben az adott helyszínre valamilyen rendszerességgel járók aránya áll az elemzés középpontjában, vagyis azok, akik nem a „(szinte) soha” választ

adták. Ez a mutató így elsősorban nem a szabadidő eltöltésének intenzitását méri az egyes helyszíneken, hanem annak a „szélességét”, változatosságát és tipikus mintázatait.

Az alábbi ábra értelmezéséhez egy fontos háttérinformáció az, hogy a négy szabadidős csoport már önmagában is jelentősen eltér aszerint, hogy a felkínált helyszínek közül átlagosan hányat látogatnak (4. táblázat).

4. táblázat: Szabadidős helyszínek összevont látogatottsága az egyes szabadidőcsoportokban (15–29 évesek, súlyozott %)

Típus	Helyszínek száma		Válaszadók megoszlása (%)	
	Átlag	Szórás	Egy helyszínt sem látogat	Nyolc vagy több helyszínt látogat
1. Családközpontú	4,07	3,38	14,2	13,5
2. Barátközpontú	4,99	3,39	5,6	18,2
3. Aktív mindenevő	7,60	3,60	1,4	49,6
4. Képernyős	5,71	3,96	6,8	26,2
Teljes minta	5,47	3,78	7,4	25,8

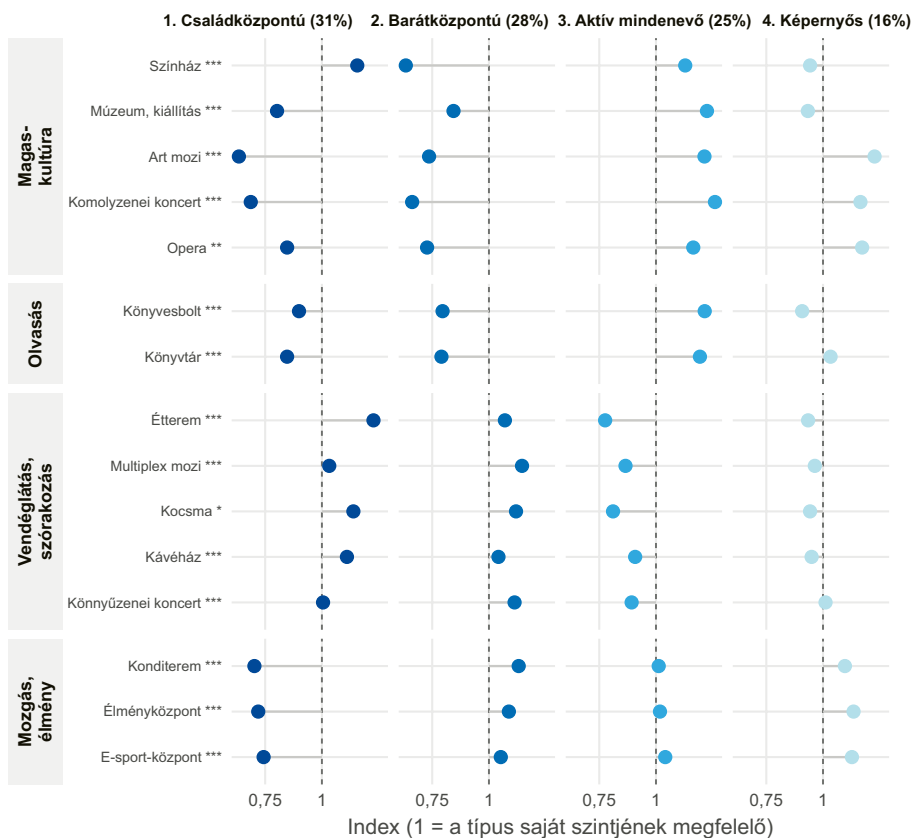
Forrás: saját szerkesztés

Az „aktív mindenevő” csoport egyértelműen kiemelkedik azzal, hogy átlagosan 7,6 helyszínen fordul meg valamilyen rendszerességgel. Itt lényegében nem találunk olyan fiataalt, aki egyetlen helyszínt sem látogat, a csoport fele pedig több mint nyolc helyet jelölt meg a kérdőívben. A másik végletet a „családközpontú” csoport jelenti, akik átlagosan csak négy különböző helyszíntípust jelöltek meg, és itt 14 százalék azok aránya, akik sehová sem járnak. A másik két csoport értékei a teljes mintához állnak közel. Ami egyben azt is jelenti, hogy az esetleges sztereotípiákkal ellentétben a „képernyős” típus sem „otthonülő”. Őket ugyanúgy ott találjuk a szórakozóhelyeken és egyéb helyszíneken, mint nem annyira „képernyős” társaikat.

Az, hogy a négy szabadidőcsoport esetében a tizenöt helyszín látogatási gyakoriságában szignifikáns és tartalmilag is értelmezhető különbségek mutathatók ki, a tipológiai érvényességét erősíti. Ennek elemzése során figyelembe vettem az egyes csoportok eltérő „eljárési hajlandóságát”. Ha ezt nem tettem volna, akkor az átlagnál aktívabb csoportok esetében nehezen lett volna kimutatható, melyek azok a helyszínek, amelyek rájuk igazán jellemzőek. Ez a szinthatás egy egyszerű indexszel lett kiszűrve. Minden típusnál kiszámoltam a tizenöt helyszín látogatottságának átlagát, majd az egyes helyszínek arányát ehhez a saját átlaghoz viszonyítottam, végül pedig ugyanezt a hányadost a teljes mintára is kiszámolva a kettőt elosztottam egymással. Az így kapott mutató 1-es értéke azt jelenti, hogy az adott helyszín jelentősége pontosan annyi a csoport egészén belül, amennyi a teljes min-

tában. Az 1 fölötti érték a csoport esetében jellegzetes, az alatti pedig az általános aktivitásához képest kevésbé jellemző helyszínt jelöl. Ez a mutató így nem azt mondja meg, hol vannak a legtöbben az egyes csoportokban, hanem azt, hogy az adott csoportok hol vannak felül-, illetve alulreprezentálva (5. ábra).

5. ábra: A szabadidő eltöltésének helyszínei az egyes csoportokban²²
(a valamilyen rendszerességgel járók aránya %-ban, súlyozott)

Forrás: saját szerkesztés

Az 5. ábrának az egyes csoportokra vonatkozó eredményei az alábbiakat mutatják: A „családközpontúak” elsősorban a hétköznapi, családdal is látogatható helyszíneken vannak felülreprezentálva: az étterem (a saját szintjükhöz képest 1,30-szoros), a színház (1,20) és a kocsmá (1,17) emelkedik ki náluk. A mozgás és élmény kategó-

²² Az 1-től jobbra: az adott helyszín típusra jellemzőbb, mint amit az általános kijárási szintje indokolna. Logaritmikus tengely. (A nagyon alacsony bázisú helyszíneknél az index bizonytalan.)

ria viszont náluk a leggyengébb (0,72): konditerembe, élményközpontba, és olyan helyekre, ahol e-sportolni lehet, nem járnak. A látogatói profiljuk ezek alapján viszonylag egyszerű: kevés helyre járnak, és azok is a legáltalánosabb, leginkább társasági helyszínek.

A „barátközpontúak” ugyanakkor a mainstream szórakozás és a mozgás felé húznak: esetükben a multiplex mozi (1,18), konditerem (1,16), kocsmá (1,15), könnyűzenei koncert (1,14), élményközpont (1,11) azok a helyszínek, amelyeket leginkább látogatnak. A magaskultúra viszont egyértelműen náluk hiányzik a leginkább (ezt jelzi 0,73-as indexérték az egész tartományra). A színházi mutatójuk 0,66, ami az egész táblázat legalacsonyabb relatív értéke, és hasonlóan alacsony a komolyzene (0,68) és az opera (0,73), illetve emellett a teljes „olvasás” kategória is, amely a könyvesboltot (0,79) és a könyvtárat (0,79) foglalja magába.

Az „aktív mindenevő” típus profilja két irányba mutat. Abszolút értelemben tényleg mindenevők: mind a tizenöt helyszínen ennek a csoportnak a tagjai a legaktívabbak, és a magaskultúrában és az olvasáshoz köthető helyszínek esetében is messze itt találjuk a legmagasabb értékeket. Azonban a saját magas szintjeikhez mérve a mintázatuk nem hierarchiamentes: a magaskultúra (1,24) és az olvasás helyszínei (1,27) jóval átlag felettiek, a vendéglátás viszont átlag alatti (0,84). Ha a konkrét helyszíneket nézzük, akkor a komolyzene (1,35), a múzeum (1,29), a könyvesbolt (1,28) és az art mozi (1,28) a legjellemzőbb rájuk, míg az étterem (0,77), a kocsmá (0,80) és a multiplex (0,86) a legkevésbé. Ennek a csoportnak a tagjai nem egyszerűen többféle helyre járnak el, hanem ezeken belül is felülreprezentált az értékes tartalom az „egyszerű” fogyasztással szemben.

A „képernyőösök” profilja a legérdekesebb, mert nem illeszkedik a magas vs. populáris kultúra tengelyre. A helyszínek csoportosítása alapján a mozgás és élmény, valamint a magaskultúra egyes helyszínei emelkednek ki (art mozi: 1,30; opera: 1,22; komolyzenei koncert: 1,21), de a színház (0,93) és a múzeum (0,92) már átlag alatti. Ez utóbbihoz hasonló a kávéház, a kocsmá és az étterem „háromszöge”, ami saját magukhoz képest kevésbé jellemző. Náluk fontos megjegyzés, hogy a csoport viszonylag kis mérete (16 százalék) és az általánosságban ritkán látogatott bizonyos helyszínek kombinációja miatt az itt látható értékekben már nagyobb a bizonytalanság.

Összefoglalás

A magyar ifjúságkutatások több mint másfél évtizedet átfogó adatai a szabadidő mennyiségéről mindenekelőtt azt a nem várt eredményt hozták, hogy egy tipikus fiatal 2024-ben lényegében ugyanannyi hétköznapi szabadidőről számolt be, mint másfél évtizede. Ami változás kimutatható, az csupán egy kismértékű „gazdagság” az eloszlás legfelső részében. Ezek az eredmények természetesen a szabadidő

mennyiségének percepciójára vonatkoznak, hiszen az elmúlt két évtized a digitalizációval, az okostelefonok lényegében univerzális eszközzé válásával és a közösségi média megjelenésével alapvetően változtatta meg a szabadidő eltöltésének szerkezetét, aminek egyik legfontosabb eleme a szabadidő és más tevékenységek (munka, pihenés) egymásra csúsztatása, és a korábban létező határok elmosódása.

A szabadidő mennyisége mögé nézve az is kiderül, hogy a hétköznapi és a hétvégi szabadidőre az adatok alapján különbözőképpen tekinthetünk. A hétköznapi lényegében a munkaerőpiaci helyzet és az életszakasz határozza meg, és alig van olyan társadalmi törésvonal, amely radikálisan nyomot hagyna rajta. A hétvégi szabadidőt viszont már jóval inkább a társadalmi pozíció formálja, hiszen itt már inkább számít az iskolázottság, az anyagi helyzet és a lakóhely. Kissé leegyszerűsítve, a hétköznapi munkaidő (amibe a tanulás is beletartozik) tükörképe, amely viszonylag szoros keretek között mozog, a hétvége azonban már jóval inkább kifejezi azt, hogy ki mit engedhet meg magának. Ami közvetlen kapcsolatba hozható a maradékidő és a megélt szabadidő fogalmi kettősségével. A szabadidő percepciójával (és közvetve természetesen az objektív valóságával) kapcsolatban az alábbi két tétel fogalmazható meg: (1) A felnőtté válás átmenetében nem az önállósodás, hanem a gyermekvállalás jelenti az igazi törést a szabadidő mennyiségében, és (2) úgy tűnik, hogy a legtöbb szabadidővel nem a fiatalok hátrányos helyzetű csoportjai, hanem a kötött munkaidőben dolgozók rendelkeznek. Mivel a magasabb iskolai végzettség nagyobb valószínűséggel jár kötetlenebb munkaidővel, ezeknek a fiataloknak az esetében ugyan nagyobb az autonómia, de ennek ára a munka és magánélet határainak elmosódása, ami szintén negatív hatással lehet a rendelkezésre álló szabadidő mennyiségére. Ebben az értelemben tehát a szabadidő mennyiségére nem jóléti mutatóként kell tekintenünk. A magas jövedelem és a szűkös idő azért jár együtt, mert azok esetében, akik egységnyi idő alatt kiemelt jövedelemre tehetnek szert, minden szabadon eltöltött óra nem csupán idő, hanem elmaradt kereset is. Így éppen a legjobb anyagi körülmények között élők bánnak a legszigorúbban a saját idejükkel, és részben éppen ők érzik magukat a leginkább hajszoltak és (szabad)időszűkében lévőknek. Ez az összefüggés a fiatalok esetében is megfigyelhető, nemcsak a már dolgozóknál, hanem azoknál is, akik a várható magas jövedelemben és társadalmi státuszban bízva vonják meg maguktól a szabadidőt.

Az elemzés egyik fő célja az volt, hogy a szabadidő szerkezetét ne egyszerű egydimenziós eloszlások vizsgálatával mutassa be, hanem a fókusz a tevékenységek együttjárásán legyen. A látens osztályelemzés (LCA) négy, egymástól jól elkülönülő mintázatot azonosított. Kettőt közülük a társas keret határoz meg, a középpontban a családdal, illetve a kortárs csoporttal eltöltött szabadidő. További két csoportot pedig a domináns tevékenységeik jellege tesz egyedivé: az egyik a képernyők és általában a digitális csatornák köré szerveződik, a másik pedig a külféle (elsősorban nem digitális) aktivitások alapján, amiben kitüntetett szerepe

van az olvasásnak és a hétvégi kirándulásnak/túrázásnak. Ez a négyes felosztás nem „proxija” az életkor által meghatározott élethelyzetnek és a társadalmi státusznak – bár nem független azoktól. A szabadidő változatos eltöltése tehát nem meglepő módon szándék és erőforrás kérdése. Ez utóbbi pedig egyszerre feltételezi a rendelkezésre álló szabadidőt és az anyagi erőforrásokat.

A tanulmány klasszifikációs modelljének van egy további olvasata is, amely a magaskultúra és a populáris kultúra viszonyáról ad árnyaltabb képet. Az eredmények azt mutatják, hogy a legaktívabb csoport („aktív mindenevők”) fizikailag is tág terek között tölti el a szabadidejét, alátámasztva ismételten az omnivore típus létezését a magyar fiatalok körében.²³ Sőt, ebben a csoportban az is látható, hogy a szórakozás külső helyszínei nem hierarchiamentesen rendeződnek el, mert a fókusz a magaskultúra és az olvasás hagyományos színterei felé húz, a társas szórakozás („vendéglátás”) pedig átlag alatti. A mindenevőség tehát a magyar fiatalok esetében sem a hierarchia eltűnését jelenti, hanem azt, hogy a hierarchia tetején állók a hierarchia alsóbb szintjeit is bejárják.

A 2024-es magyar ifjúságkutatás a digitális eszköz-használat dimenzióját csak felületesen tudta vizsgálni, emiatt ez a tanulmány sem volt képes olyan mélységben beemelni az okostelefon és más digitális eszközök szerepét, mint amennyire a körülöttünk lévő valóság igényelte volna. Annyi bizonyos, hogy a digitális és az offline szabadidő nem két külön világ. A digitális technológia egyre inkább beleszövődik az offline kulturális és társas tevékenységek szervezésébe, kiválasztásába, megélésébe és dokumentálásába. Ezek mesterséges szétválasztása, valamint önmagában a képernyőidő vagy az egyszerű eszközhasználatra vonatkozó információk egyre kevésbé alkalmasak a szabadidő szerkezetének leírására. A másik fontos korlát a szabadidő mérésének természetéből fakad. Mint arra már utaltam, a szabadidőre vonatkozó indikátor egy retrospektív becslés volt, ami jó eséllyel eltér a fiatalok valós szabadidejének mértékétől, amelynek mérése már önmagában is óriási kihívás. Megkockáztathatjuk, hogy ennek kérdőíves módszerrel történő vizsgálata nem több mint szubjektív percepció. Ennek objektív mértékét ma már csak valamilyen innovatív szoftveres módszerrel lehetne vizsgálni, azonban ez is komoly kihívást jelent a kutatások számára.²⁴

²³ Fekete–Prazsák 2014; Peterson–Kern 1996.

²⁴ Lásd erről bővebben: Kollányi–Ságvári–Kovács 2023; Ságvári 2026; Ságvári–Kollányi 2025.

- Bauer, Béla 2011: A kulturális szemlélet spiráljai: a magyar fiatalok kulturális és szabadidős szokásainak különbözőségei az ezredfordulón. In Bauer, Béla – Szabó, Andrea (szerk.) *Arctalan (?) nemzedék. Ifjúság 2000–2010*. Budapest, Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet, 221–247.
- Bourdieu, Pierre 2010: *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. London, Routledge, Routledge Classics.
- Ende, Michael (1973) 2025: *Momo*. Budapest, Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó.
- Fekete, Mariann 2022: Ifjúsági szabadidőfelhasználás. In Nagy, Ádám (szerk.) *A lábjegyzeten is túl – magyar ifjúságkutatás 2020*. Budapest, Szociális Demokráciáért Intézet – Excenter Kutatóközpont, 259–290.
- Fekete, Mariann – Prazsák, Gergő 2014: Kulturális kasztrendszer: autonómia, és közösségiség szerepe a fiatalok kulturális aktivitásában. In Nagy, Ádám – Székely, Levente (szerk.) *MÁSODKÉZBŐL – Magyar Ifjúság 2012*. Budapest, ISZT Alapítvány-Kutatópont, 195–218.
- Fekete, Mariann – Tibori, Tímea 2018: Az ifjúság szabadidő-felhasználása a fogyasztói társadalomban. In Nagy, Ádám (szerk.) *Margón kívül - magyar ifjúságkutatás 2016*. Excenter Kutatóközpont, 258–283.
- Gershuny, Jonathan 2005: Busyness as the Badge of Honor for the New Superordinate Working Class. *Social Research: An International Quarterly*, 72. évfolyam, 2, 287–314. <https://doi.org/10.1353/sor.2005.0026>
- Központi Statisztikai Hivatal 2025: *A 15–74 éves népesség napi átlagos időráfordítása szabadon végzett tevékenységekre nemek szerint. Helyzetkép, 2024 – Időfelhasználás*. Budapest, Központi Statisztikai Hivatal. <https://www.ksh.hu/kiadvanyok/helyzetkep/2024/\#/kiadvany/idofelhasznalas/a-15-74-eves-nepesseg-napi-atlagos-idoraforditasa-szabadon-vegzett-tevenysegekre-nemek-szerint> (letöltve: 2026. 09. 23.)
- Nagy, Ádám 2013: Szabadidős tervek és tevékenységek. In Székely, Levente (szerk.) *Magyar Ifjúság 2012 - Tanulmánykötet*. Budapest, Kutatópont, 211–228.
- Peterson, Richard A. – Kern, Roger M. 1996: Changing Highbrow Taste: From Snob to Omnivore. *American Sociological Review*, 61. évfolyam, 5, 900. <https://doi.org/10.2307/2096460>
- Rosa, Hartmut 2015: *Social Acceleration: A New Theory of Modernity*. Paperback ed. New Directions for Critical Theory. New York, Columbia University Press.
- Tóth, Péter 2018: Fogyasztás: kultúra, média, IKT, online lét, számítógépes játék. In Nagy, Ádám (szerk.) *Margón kívül - magyar ifjúságkutatás 2016*. Excenter Kutatóközpont, 284–314.
- Wajcman, Judy 2015: *Pressed for Time: The Acceleration of Life in Digital Capitalism*. Chicago, The University of Chicago Press.

Melléklet²⁵
M1. táblázat

A szabadidős típusba tartozás magyarázata: multinomiális logisztikus regresszió esélyhányadosai							
Változó		2. Barátközpontú (28%)		3. Aktív mindenevő (25%)		4. Képernyős (16%)	
Nem	Kategória	OR	95% CI	OR	95% CI	OR	95% CI
	Férfi	referencia	referencia	referencia	referencia	referencia	referencia
Korcsoport	Nő	0,62**	[0,44; 0,88]	1,12	[0,79; 1,60]	0,69	[0,47; 1,02]
	15–19	referencia	referencia	referencia	referencia	referencia	referencia
	20–24	0,34***	[0,20; 0,60]	0,79	[0,43; 1,46]	0,57	[0,29; 1,09]
	25–29	0,39**	[0,20; 0,76]	0,52	[0,25; 1,10]	0,66	[0,31; 1,43]
	30–34	0,52	[0,25; 1,04]	0,72	[0,33; 1,56]	0,83	[0,37; 1,88]
Iskolai végzettség	Alapfok	referencia	referencia	referencia	referencia	referencia	referencia
	Középfok	1,46	[0,98; 2,17]	3,18***	[2,03; 4,98]	2,22***	[1,41; 3,50]
	Felsőfok	0,69	[0,36; 1,32]	10,04***	[5,78; 17,43]	2,32**	[1,24; 4,34]
Településtípus	Budapest	referencia	referencia	referencia	referencia	referencia	referencia
	Megyeszékhely	0,93	[0,53; 1,63]	1,02	[0,58; 1,82]	0,40**	[0,22; 0,75]
	Város	0,41**	[0,24; 0,70]	0,65	[0,38; 1,10]	0,27***	[0,15; 0,47]
	Község	0,66	[0,39; 1,13]	0,77	[0,44; 1,32]	0,34***	[0,19; 0,60]
	Jól kijön	referencia	referencia	referencia	referencia	referencia	referencia
	Éppen kijön	1,60*	[1,09; 2,36]	1,64*	[1,10; 2,44]	2,66***	[1,75; 4,05]
Anyagi helyzet	Gondjai vannak	0,70	[0,34; 1,43]	0,63	[0,25; 1,55]	1,38	[0,63; 3,06]

25 Bázis: n = 1226. A függő változó a közös (hétköznap + hétvége) látens osztályelemzés négy típusa; a referenciakategória: 1. Családközpontú (31%). OR = esélyhányados, CI = konfidenciaintervallum. Az esélyhányadosok a prediktorok referenciakategóriához képest értendőek (Nem: Férfi; Korcsoport: 15–19; Iskolai végzettség: Alapfok; Településtípus: Budapest; Anyagi helyzet: Jól kijön; Gazdasági aktivitás: Tanul; Életszakasz: Szülővel, partner nélkül). Modellilleszkedés: khí² (51) = 517,1, p < 0,001; McFadden-féle pszeudo-R² = 0,155. A becslés súlyozott, ezért a próba kvázi-likelihoodon alapul, és közelítésként értelmezendő. * p < 0,05. ** p < 0,01. *** p < 0,001.

A szabadidős típusba tartozás magyarázata: multinomiális logisztikus regresszió esélyhányadosai							
Változó	Kategória	2. Barátközpontú (28%)		3. Aktív mindenevő (25%)		4. Képernyős (16%)	
Gazdasági aktivitás	Tanul	OR	95% CI	OR	95% CI	OR	95% CI
	Dolgozik	referencia	referencia	referencia	referencia	referencia	referencia
		1,07	[0,63; 1,83]	0,72	[0,41; 1,26]	0,85	[0,46; 1,59]
	Egyik sem	1,00	[0,43; 2,31]	0,51	[0,20; 1,30]	1,01	[0,41; 2,52]
Életszakasz	Szülővel, partner nélkül	referencia	referencia	referencia	referencia	referencia	referencia
	Szülővel, partnerrel	0,15***	[0,06; 0,38]	0,18**	[0,07; 0,51]	0,06**	[0,01; 0,32]
	Önálló, partner és gyermek nélkül	1,89	[0,85; 4,19]	1,84	[0,81; 4,22]	2,22	[0,95; 5,16]
	Önálló, partnerrel, gyermek-telen	0,56*	[0,33; 0,94]	0,68	[0,40; 1,15]	0,57	[0,32; 1,03]
	Önálló, gyermekkel	0,05***	[0,02; 0,10]	0,19***	[0,10; 0,33]	0,18***	[0,09; 0,33]

Forrás: Magyar Fiatalok 2024 kutatás, saját számítás (súlyozott adatok)

